

ואמר רבא: לא איברי עלמא אלא לצדיקים גמורים ולרשעים גמורים.

שיהיה האדם חופשי בבחירה, זאת היא תכונת האדם וגדרו, ועל זה נברא האדם. ותכלית הכללית יוצאת מן הרשעים גם כן, אלא שאוי לו לרשע שבחר שיצא התכלית הכללית מצדו בדרכים רעים שמסבבים רעות לו ולזולתו, ואשרי לצדיק שבחר לעבוד לתכלית הכללית באורח ישרה המלאה אור וטוב, לו ולעולם. אבל בעיקר הדבר שיהיו מהמין האנושי צדיקים וגם רשעים- זהו חוק היצירה ותעודתה. אבל זה ודאי שהיצירה על מתכונתה נוסדה שיהיו הנפשות נפשות גדולות ואמיצות, בעלי כח ורצון כביר וראויות לעשות גדולות. על כן, כשהיו צדיקים- יעשו צדקות גדולות ורבות ערך ויהיו לברכה בארץ, וכשהיו רשעים- יהיו מרגיזי ארץ ומרעישי עולם ברשעם, אבל יהיו אנשים גדולים רבי פעלים. זאת היא תכונת היצירה לאמיתתה, אלא שטבע היצירה, שכוחה השלם ייצא רק בחלק ממנה, ורבים מיצורים יצאו שלא לפי שלמות הכוונה התכליתית, וישתלמו בהמשך הזמנים. על כן עיקר בריאת עלמא היא שיהיו בה אנשים גדולים, בעלי נפשות גדולות ושאיפות חזקות ורבות ערך. וכיון שהבחירה היא בהכרח חופשית, הלא אי אפשר לומר אחרת, כי אם שאיברי עלמא אלא לצדיקים גמורים ולרשעים גמורים, שהם המה בעלי הנפשות הגדולות רבות האון. אבל הבינונים, הנדים בחפצם כאשר ינוד הקנה, הם אינם האנשים של שלימות היצירה. שכיון שהאדם עלול לנטות פעם לטוב ופעם לרע- הוא אות על רפיון נפשו וקטנותה. ולא זו היא תכלית היצירה ומטרתה, הכוונה העליונה היא שיהיו נמצאים אנשים רבי ערך ורבי כח, שהם ראויים להיעשות על ידם דברים גדולים, ולא ננסים ונפשות שפלות מתנוודים כקנים ונוטים לכל רוח.

2. שמירת הלשון- הקדמה

דהנה איתא בירושלמי פרק א' דפאה הלכה א', דכשם שישכר תלמוד תורה שקול כנגד כל המצוות, כן ענישו של לשון הרע שקול כנגד כל העונות ונעתיק את לשונו לקמון, נמצא תלמוד תורה גדולה שבכל המצוות, וכנגדו לשון הרע המור שבכל העונות. והפעם לזה נראה בפשיטות, דכמו שבפניני היסודות שהמביע ה' יתברך בעולם, דהינו, אש, רוח, מים, עפר, היסוד הרוחני הוא הרבה יותר חזק מהיסוד הגשמי, עד שבמעט אין נחשב אצלו הגשמי למאומה, כמו שאנו רואין בהוש שבהתגבר האש על דבר הגשמי מכלהו, וכן בהתגבר יסוד הרוח הוא יכול לפרק הרים ולשבר סלעים, כמו שאמר הכתוב (מלכים א' י"ט י"א) "ורוח גדולה וחזק מפרק הרים ומשבר סלעים", כן הדבר בפנינים העליונים, כמו ציצית ולולב ושופר וכל המצוות, אף שעל ידם פועל גם כן תקונים גדולים בעולמות העליונים, ועל ידם גם כן נתקדש האדם לה', כמו שבכתוב (במדבר ט"ו מ') "ועשיתם את כל מצוותי והייתם קדשים לאלקיכם". אף על פי כן אין שום השתוות בינם לבין למווד התורה, כמו דאיתא בירושלמי פרק א' דפאה, שכל המצוות אינם שוות לדבר אחד מן התורה, והפעם כי כל המצוות הם מצטרפות אל הגשם, כמו מצוות ציצית, אי אפשר לקים, אלא על ידי לבישת כגד שהוא גשמי, וכן סבה ולולב וכהאי גוונא כל המצוות, לא כן למווד התורה, שענינו תלוי בכח « הדבור שהוא כח פשוט רוחני בלבד, ולכך פעלתו שפועל למעלה נורא עד מאד, ועל כן קדשת תלמוד תורה הוא כנגד כלם. וכן הדבר להפכו בענין קלקול, כי בכל האיברים שהוא עושה בהן עונות, מחמת שחן גשמיים, אין קלקולו למעלה גדול כל כך, לא כן בעון לשון הרע ורכילות, שפועל פעלתו על ידי כח רוחני בלבד, קלקולו למעלה בעולמות העליונים הוא חזק ונורא עד מאד, ולכך ענישו גם כן הוא כנגד כלם.

3. תוס' גיטין (נז):

קפצו כולן ונפלו לתוך הים. והא דאמר במסכת ע"ז (דף יח.): "מוטב שיטלנה מי שנתנה, ואל יחבל בעצמו", הכא יראים היו מיסורין כדאמרינן (כתובות דף לג): אלמלי נגדו-היכו, עינו לחנניה מישאל ועזריה- פלחו לצלמא.

4. רמב"ם הלכות תלמוד תורה (פרק ג', הלכה י"ב)

אין דברי תורה מתקיימין במי שמרפה עצמו עליהן. ולא באלו שלומדין מתוך עדוין ומתוך אכילה ושתייה. אלא במי שממית עצמו עליהן ומצער גופו תמיד ולא יתן שנה לעיניו ולעפעפיו תנומה. אמרו חכמים דרך רמז (במדבר יט-יד) "זאת התורה אדם כי ימות באהל"- אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו באהלי החכמים. וכן אמר שלמה בהכמתו (משלי כד-י) 'התרפית ביום צרה צר בהכה'. ועוד אמר (קהלת ב-ט) 'אף חכמתי עמדה לי' חכמה שלמדתי באף- היא עמדה לי.